

Viime tipan suururakka

Vakkasuomalaista sotaveteraanitietoa talteen -yhdistyksen talkoomiehet ja -naiset ovat viime syksyn ja kuluneen talven aikana kierrelleet kylissä keräten tietoja viime sodissa mukana olleista veteraaneista.

Tarkoituksena on luoda sähköinen

tiedosto, jossa olisivat mukana mahdollisuuksien mukaan kaikki veteraanit henkilötietoineen ja kuvineen.

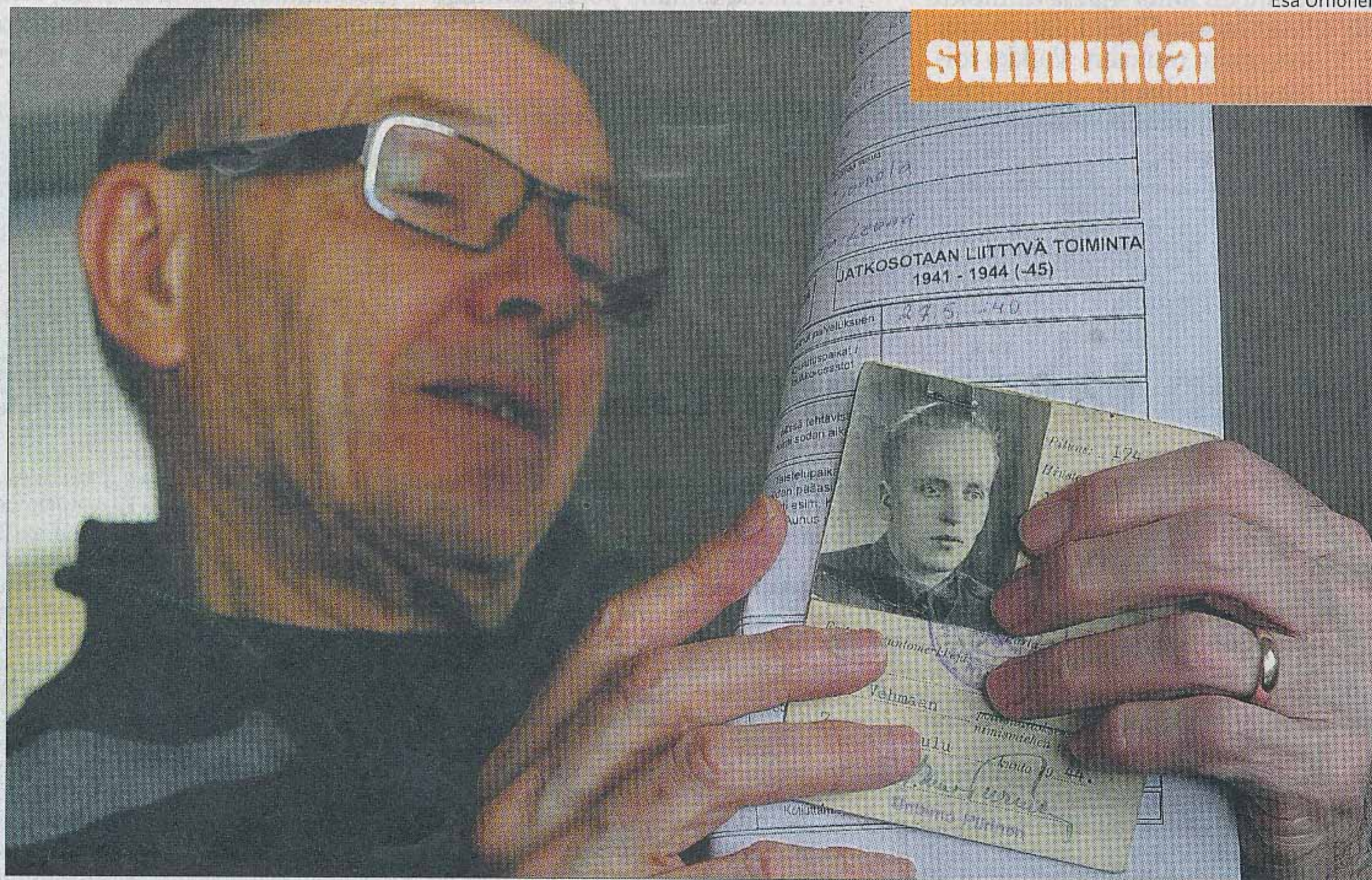
– Nyt ollaan liikkeellä viime tipassa. Veteraaneja elossa on enää vähän. Tietoja on saatu lähiomaisilta ja sukulaisilta. Ullakoita ja piironkien laatikoita

on pengottu urakalla sotilaspassin ja valokuvien löytämiseksi, kiteyttää tietojakeräävän yhdistyksen sihteeri **Matti Jalava**. Kerätyt tiedot on tarkoitus painaa myöhemmin kirjaksi.

SIVU 13

Esa Urhonen

sunnuntai

Sotilaspassistaveteraanin vaiheet selviävät kaikkein parhaimmin, sanoo Matti Jalava. Hän työstää suururakkaa vakkasuomalaisen veteraanien tietojen kokoamiseksi yhteen.

Sankarivainajan hautajaiset Pyhärannan hautausmaalla.

Miehet Isokarissa. Toisena vasemmalla Johan Tähtinen. Kuva on raumalaisen Mikko Sorilan albumista.

Vilhelm Siivosen albumissa olevan kuvan miehet ovat pääasiassa pyhämaalaisia.

Ollaanko lähdössä vai tullaanko? Lauri Aallon kuva on vuodelta 1940 Ylikylästä Pyhärannasta.

Tiedot talteen ennen viimeistä iltahuutoa

Vakka-Suomessa kootaan viime tipassa arvokkaita tietoja sodassa taistelleista miehistä ja naisista.

UUSIKAUPUNKI
MIRJA KAUPPILA-LAINE, LÄNSI-SUOMI

Joukko lumipukuisia miehiä kyyristelee töyrään takana. Albumin seuraavalla lehdellä ilmeisesti samat lumipukuiset miehet ovat sukilla matkalla jonnekin. Toisessa albumissa iloisesti naurava miesjoukko makoilee metsässä. Porukan keskellä komeilee gramofoni ja levyjäkin näkyy muutama. Albumien nyt jo edesmenneet omistajat tuntee kuvista, mutta ketään muuta ei. Yhdenkään kuvan alle ei ole kirjoitettu mitään.

”Aina joku muistaa ja osaa yhdistää nimen ja mahdollisesti jo vuosia sitten puretusta talosta jäljellä olevat sokkelikivet.”

Matti Jalava

Kuvat ovat pyhärantalais-ten veteraanien muistoja jatkosodan vuosilta sieltä jostakin. Vakka-Suomessa käynnistynyt matrikkeliä pyrkii löytämään sekä sotaan matkanneiden miesten nimet, kuvat että tarinat tapahtumakuvien takaa. Jatkosodasta valokuvia on, mutta talvisodan ajoilta niitä on vain vähän ja olemassa olevistakin puuttuvat tiedot. Uusikaupunkilaisen **Matti Jalavan** työskä on mittava. Hän pyrkii yhdessä kymmenien talkoolaisien kanssa täyttämään puuttuvat aukot ja työstämään aineiston sähköiseksi materiaaliksi myöhemmin julkaistavaa kirjaa varten.

Tänään muistellaan talvisodan päättymistä Talvisodan päättymisen muistopäivä kerää tänään suomalaisille sankarihaudoille ja muistopaasille jo kumaraan painuneiden ja vähiin harvenneiden harmaantuneiden veteraanien joukon. Perinneyhdistysten ja -kilttojen nuorempi väki seisoo lippulinnoissa muistuttaen, ettei veteraanien arvokas

”Vaikka nyt tuntuisi kuinka turhalta, kannattaa kirjoittaa kotialbumeihin tietoja tutuista ihmisistä; laittaa nimet ja tapahtuma-ajat näkyviin.”

Matti Jalava

työ unohtuu. Vaikka rajujen kokemusten värit ovat mielessä haalistuneet, palaavat ajatukset ankaaraan talveen yli kuuden vuosikymmenen taakse. Viimeisten iltahuutojen vaihtuessa siirtyä rajan taakse myös valtava määrä korvaamattonta tietoa sodassa mukana olleista ja heidän vaiheistaan. Sitä epävirallista tietoa, tunteita ja kokemuksia, joita eivät arkistojen numerot kerro.

Paljon tietoja vaipunut unholaan Vuosi sitten aloitettiin Vakka-Suomen kuntien alueelta tietojen keruu talvi-, jatko- ja Lapin sodassa taistelleista veteraaneista. Työtä riittää. Uudenkaupungin, entisen Uudenkaupungin maalaiskunnan, Pyhämäan, Lokalahden, Vehmaan, Taivassalon ja Pyhärannan alueelta sotiin kutsunta-asiakirjojen mukaan kutsuttiin yli 4 000 miestä. Sotasurmien nettiedoston mukaan kotiin heistä jäi palaamatta 409 veteraania.

Nyt alkaa olla jo kiire. – Osittain ollaan jo myöhässä, harmittelee vakka-suomalaisia sotaveteraanitietoa talteen keräävän yhdistyksen sihteeri Matti Jalava. Jos liikkeellä olisi oltu vaikka kymmenenkin vuotta aiemmin, olisi kylissä vielä ollut huomattavasti enemmän tietoa ja muistikuvia, tarinoita ja kertomuksia. Miehet valokuvissa olisivat saaneet nimet, nyt he jäävät osin tuntemattomiksi.

– Vaikka nyt tuntuisi kuinka turhalta, kannattaa kirjoittaa kotialbumeihin tietoja tutuista ihmisistä; laittaa nimet ja tapahtuma-ajat näkyviin. Niistä ei kannata laistaa eikä kannata unohtaa tietojen kirjaamista myös sähköisiin kuviin. Näin kuvista on näin iloa ja hyötyä myös meidän jälkeemme, Jalava opastaa ja selaillee kymmeniä kuvia, joista kaikki tiedot puuttuvat.

Veteraaneista on vuosien saatossa kerätty paljon erilaista tietoa. Kirjoja on joukko-osastojen vaiheista. Laitilassa ja Kalanissa sodissa taistelleiden veteraanien tiedot on kerätty kovien kansien väliin. Karjalasta evakokoon lähteneistä löytyvät tiedot kirjattuina, samoin netti tarjoaa kaikille vapaan pääsyn sodassa kaatuneiden listoille. Jälkipolville karuja luettelointa.

– 13. helmikuuta Summan murtuessa Vehmaan miehistä kaatui yhdessä päivässä 17, kertoo Jalava. Vakka-suomalaiset listaava kaikille avoin matrikkeli kuitenkin puuttuu.

Talkoolaiset kiertävät kodeissa

Lokalahdella ja Pyhämaassa keräys on edennyt kaikkein pisimmälle. Myös Pyhärannassa on edistytty erinomaisesti. Vehmaalla vasta aloitellaan. Kaikkein hankalinta tietojen saanti on Uudestakaupungista. – Keruun pohjana käytämme sota-arkistosta saatuja kutsuntalistoja. Niissä on aika paljon karsittavaa ja puutteita. Osa miehistä on muuttanut paikkakuntaa, osa puolestaan kuollut tai sairastunut jo ennen liike-

Pyhärannan miehillä on leppoisa hetki metsässä gramofonia kuunnellessa. Kirjoittajan isä toinen vasemmalla, muiden henkilöilysydestä ei ole tietoa.

kannalle panoa. Osasta seurakuntia olemme saaneet apua listojen päivittämisessä, osasta emme, kertoo Jalava. Kutsuntalista puuttuvat kokonaan välirauhan aikana paikakunnalle muuttaneet.

Oman pohdintansa aiheuttavat nimenmuutokset. Saman perheen veljekset kun ovatkin ottaneet kaikki eri sukunimen. Kunnissa keruutyön tekevät kymmenet talkoolaiset. He kiertävät kylittäin taloissa ja kerää-

vät tietoja veteraaneista. Maaseudulla tietoja saa kaupunkia helpommin. – Aina joku muistaa ja osaa yhdistää nimen ja mahdollisesti jo vuosia sitten puretusta talosta jäljellä olevat sokkelikivet. Sen ja sen nimen taisi asua siinä talossa, myhäilee Jalava.

Toisin on kaupungissa. Uusikaupunki oli vuoden 1940 alussa todellinen pikkukaupunki. Asukkaita oli 3 209. Vehmaakin oli suurempi. Asukkaita 4 202. Pyhärannassa väkeä oli 2 425. Kaupunkiin muutettiin ja sieltä muutettiin pois kuka työpäikän, kuka opiskelupaikan takia. Talvi- ja jatkosotaan lähteneiden jälkiä ei kaikkia löydetä.

Omaiset ottaneet kerääjät hyvin vastaan Parhaiten veteraanin tiedot ovat saatavissa sotilaspassista. Monet ullakot ja piirongin laatikot on viime syksyn ja kuluneen talven aikana pengottu. Aika monen veteraanin kulunut ja monasti irtolehtinen sotilaspassi onkin löytynyt. Myös sota-

kaisia kuvia on saatu valtaosasta alueen miehiä. Sodan käyneitä veteraaneja omakohtaisten tietojen antajiksi on enää muutamia kymmeniä. Hiukan enemmän on veteraanien leskiä mutta useimmilta muistot kaivetaan sananmukaisesti arkistojen aarteista piirongin laatikoista.

Jo vuosia sitten muualle muuttaneita omaisia on etsitty ja löydettykin. Heitä on kautta koko laajan Suomen maan. Suhtautuminen on ollut pääsääntöisesti myönteisestä, vaikka kerääjän soitto onkin monelle tyttarelle tai tyttären tyttarelle tullut aikamoisena yllätyksenä. Useimmille isän tai isoisän sodanaikaiset vaiheet ovat täysi mysteeri eivätkä ne itse asiassa ole koskaan kiinnostaneetkaan.

– Keräys on herättänyt monissa sukulaisissa innon tutustua asiaan paremmin. Lähisukulainen voi tilata kantakortitiedot arkistosta. Siitä selviävät kaikki salaiseksi julistamat tiedot sodanaikaisista tapahtumista.

Taistelut, mahdolliset haavoittumiset sekä palkitsemiset, listaa Jalava. Aika moni on innostunutkin. Vakka-Suomen matrikkelistasta pyritään tekemään niin täydellinen kuin mahdollista.

Tutkimusta varten Vakka-suomalaisia veteraanitietoa talteen ry. saa Kansallisarkiston Söörnäisten toimipisteestä täydennettyä tiedoissa puuttuvia aukkoja.

– Sieltä on tilattavissa tiedot nimittäin ja alueittain aakkosjärjestyksessä. Kopioita ei voi ottaa vaan kaikki on kirjoitettava muistiin paikan päällä. Meillä on hankkeessa työllistettynä Helsingissä yksi näppärsorminen kirjoittaja, kertoo Matti Jalava.

Valmista pitäisi olla ensi vuoden toukokuussa mutta hankkeelle on mahdollista hakea jatkoa.

♦ Jos tunnistat kuvasta veteraaneja, ota yhteys Matti Jalavaan 044 5578550.

Matti Jalava on selannut satoja kuvia ja tallentanut sähköiseen muotoon viime kuukausien aikana kymmenien ja taas kymmenien vakka-suomalaisen veteraanien tietoja. Työskä on vielä jäljellä paljon.